

Mpr nr. A104077 - - Dato : 19160118
Forfatter:Hauch, forstander Asmildkloster landbrugsskole
Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Landbrug. Forstander Hauch Asmildkloster landbrugsskole argumenterer for af landbruget ved sindssygehospitalet ved Århus giver underskud. Svinene er for store, når de købes, svineæden er afregnet til for lav pris, fodringen af fire køreheste er til for højt beløb, mælken er afregnet til for høj pris, patientarbejde er anført til for lav værdi.

Mpr nr. A104078 - - Dato : 19169999
Forfatter:Hauch, forstander
Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Landbrug. Bemærkninger til regnskab over avlsvæsenet ved sindssygehospitalet ved Århus i 1913-14. Forstander Hauchs kritik af regnskabet.

Mpr nr. A104079 - - Dato : 19169999
Forfatter:
Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Landbrugsregnskab. Regnskab over avlsvæsenet ved sindssygehospitalet ved Århus i finansåret 1913-14.

Mpr nr. A104080 - - Dato : 19160516
Forfatter:af 1. marts 1915, Kommissionen
Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Landbrug. Udkast til indstilling til justitsministeriet angående landbrugets drift ved sindssygehospitalet sendt til kommissionen af 1. marts 1915 fra det medsatte udvalg. Landbrug af hensyn til patienterne, Omlægning af driften så denne ikke giver så stort et underskud, tilknytning af konsulenter til overvågning af driften.

SE NEDENFOR

Hr. Kontorchef Lundbye .

Selv om Regnskabet for Aarhus Sindssygehospital er meget ufuldstændigt, er det dog ret klart, at det Overskud paa ca. 3.500 Kr., der er anført paa Regnskabet, i Virkeligheden ikke eksisterer.

Svineregnskabet udviser et Overskud paa 3.042 Kr..

Det virkelige Forhold er imidlertid det, at Svineholdet giver et stort Underskud. Den Pris der betales for Smaasvinene, der gaar ind i Besætningen, er anført til ca. 47 Kr. pr. Stk. Naar man havde købt Grise af normal Vægt ca 15 Kg. kunde de i det nævnte Tidsrum have været købt for mindre end den halve Pris.

Der er efter Opgivelse anvendt 1317 Td. Svinesæde i 1913-14 til en Pris af 1 Kr. 05 Øre = 1382 Kr. 85 Øre.

Rent bortset fra, at det er et foruroligende stort Antal Td. Svinesæde, er Prisen altfor lav.

Paa Viborg Sindssygehospital solgtes der i det samme Tidsrum 555 Td. Svinesæde til en Pris af 7 Kr. 31 Øre pr. Td. Kartoffelskræl og Kaalaffald er ogsaa her medregnet. Jo større Affaldsmængden bliver, desto mere Værdi maa man regne den har, idet Kartoffelskræl, Kaalaffald og andre mindre værdifulde Affaldsstoffer maa paaregnes at fylde forholdsvis lige meget paa alle Hospitaler. Regner man Svinesæden i Aarhus til en Pris af 7 Kr. pr. Td., bliver Værdien $1317 \times 7 = 9219$ Kr.--

De 1800 Kr., der i Regnskabet er opført for Fodring af de 4 Kørehæste, maa være alt for meget. Lægger man Kuskens Løn til den her nævnte Sum samt Udgifterne til Vogne, Seletøj m.m., kommer man op paa en saa stor Sum, saa det vil blive langt billigere at lade Kørselen udføre ved lejet Hjælp. Selv om en direkte Sammenligning mellem Kørselsudgifterne i Viborg og Aarhus ikke lader sig foretage, skal jeg eksempelvis nævne, at Kørselsudgifterne i Viborg fordeler sig saaledes:

Kørsel med Patienter	213.00	øre
Gødningekørsel	91,00	"
Kørsel med Materialier	352.00	"
Leje af Tankvogn	30.00	"

Ialt : 686 Kr.00 øre.

Hvad Kvægbesætningen angaar, fremgaar det, at Mælkemængden 1913/14 har været 45651 Kg. Da der paa Hospitalet har været 14 Køer, giver de nævnte Tal en Gennemsnitsydelse af 3261 Kg. aarlig, hvilket maa siges at være en ret normal Mælkemængde. I de tidligere meddelte Oplysninger var Mælkemængden opført til 5475 Kr. aarlig som Gennemsnit for 10 Aar. -

Selv om det ikke tydelig fremgaar af det ufuldstændige Regnskab, giver Kvægholdet dog utvivlsomt et Underskud.

Gaar man ud fra, at Halmens Værdi er lig Gødningens Værdi, mangler der Oplysninger om Sommergræsningen, der maa føres til Udgift i Kvæg-regnskabet, samt om den anvendte Patienthjælp til Pasning af Køerne.

Mælken er afregnet til 13 øre pr. Kg. I det samme Tidsrum betales der 11 øre pr. Kg. for Mælken i Viborg, og efter det jeg har faaet oplyst, var den endnu billigere paa Middelfart. 2 øre mere pr. Kg. for Mælken giver en Merindtægt for Kvægholdet paa ca. 900 Kr.

Patienterne har i 1913/14 haft 4769 Arbejdsdage ved Landbruget. Denne Arbejdskraft er ført til Udgift for Landbruget med 476 Kr. ³ med 10 øre ~~90 øre~~ om Dagen paa egen Forplejning. De Patienter, hvis Arbejde over Hovedet har nogen Værdi, maa fornuftigvis præstere Arbejde for mere end de nævnte 10 øre om Dagen.

Naar der tages Hensyn til de her nævnte Forhold samt til Forrentning af Jord, Bygninger, Besætning, Redskaber m.m., fremtræder det meget klart, at Landbruget paa Hospitalet ved Aarhus giver et betydeligt aarligt Underskud.

Asmildkloster Landbrugsskole, Viborg den 18^e Januar 1916.

H. Hauch.

Bemærkninger

til

Regnskab over Sindssygehospitalet ved
Aarhus's Aulstrøsen i 1913/14.

ad Indtægt.

Ifølge de af Forstander Haüch i Skrivelse af
18' f.M. fremsatte Bemærkninger maa Indtægten
formentlig reduceres ved:

1) For stor Indtægt ved Foder til 2 Kørcheeste, Post- og
Gartnerhest (jfr. at Udgiften til Foder til 4 Heste paa
Sindssygehospitalet i Middelfart i samme Finans-
aar har været 1.493 Kr. 53 Øre)

. . . . . 300 Kr. 00 Øre

2) For stor Indtægt ved Mælk 900 - 00 -

Endvidere kan Beholdninger

pr. 1' April 1913 ikke betragtes

som en Indtægt i Finansaaret

1913/14, hvorfor Indtægten yder-

ligere maa reduceres med Be-

holdning pr. 1' April 1913. . 2.242 - 20 -

ialt: 3.442 Kr. 20 /

Naar man fra de i Regnskabet opgjorte
 Indtægter . . . . . 32.007 Kr. 67 Øre
 drages det ovennævnte Beløb af . . . . . 3.442 - 20 -
 bliver Indtægten . . . . . 28.565 Kr. 47 Øre

ad Udgift.

Ifølge Forstander Haüchs ovennævnte Bemærk-
 ninger maa Smeeden antages at have en
 Merværdi af . . . . . 7.836 Kr. 15 Øre

Naar man til den i Regn-
 skabet angjorte Udgift . . . . . 28.526 - 36 -
 lægger det ovennævnte Beløb af . . . . . 7.836 - 15 -
 bliver Udgiften . . . . . 36.362 Kr. 51 Øre

Drages herfra den ovenfor
 opgjorte Indtægt . . . . . 28.565 - 47 -

benkommer der et
 Underskud af . . . . . 7.797 Kr. 04 Øre

Hertil kommer endvidere ifølge Forstander
 Haüchs Bemærkninger:
 Værdi af Sommergræsning, Merværdi af Patient-
 hjælp, Forrentning af jord, Bygninger, Besæt-
 ning, Redskaber m. m.

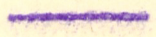

Regnskab

over

Årsvæsen ved

Sindssygehospitalet ved Aarhus i Finansaaret 1913/14.

Indtægt.

Kr.   Øre

Beholdning 1/4 1913: 3000 kg. Havre a 13 Øre = 390 Kr. 00 Ø.		
1200 " Byg a 14 " = 168 " 00 "		
3600 " Hø a 4 " = 144 " 00 "		
695 hl. Roer a 50,36 Ø. = 350 " 00 "		
1668 " Gulerødder a 57,55 Ø. = 9 " 60 "		
20 Læs Havrehalm 864 " 00 "		
2 " Byghalm 57 " 60 "		
5 " Kloverhø 216 " 00 "		
350 kg. Kager 43 " 00 "		
	2.242	20
Slagter Nielsen for Udsætterkøer	1.370	00
Jens Ovesen " Kalve	65	00
R. Ovesen " do.	70	00
Svineslagteriet for Svin	15.685	73
Solgt Svin til private	225	75
Bespisningskontoen for Mælk	5.934	63
do. Hø	907	18
Foder til 2 Kørehæste, Post- og Gartnerhest	1.800	00
Udbytte ved Driften af Hospitalets Jorder:		
11.888½ kg. Havre a 12,40 Øre ..... 1474 Kr. 17 Øre		
2.122 " Byg a 12,00 " ..... 254 " 64 "		
17.280 " Hø a 6,00 " ..... 1036 " 80 "		
1522 hl. Roer a 47,00 " ..... 715 " 34 "		
3068 " Gulerød. a 70,00 " ..... 21 " 48 "		
65 Dages Staldfoder a 35 Øre pr. Dag 22 " 75 "		
40 " Græsning a 35 " " " 14 " 00 "		
48 hl. Kartoffler a 3 Kr. 50 Øre ..... 168 " 00 "	3.707	18
	Ialt:	32.007 67

Udgift.

	Kr.	Øre
Køb og Ombytning af Køer	1.285	00
" af Grise	12.868	00
" af Kyllinger	62	50
Indkøb af Foderstoffer og Sædekorn m.m.	3.330	89
Valsning og Maling af Korn	47	58
Saltsten og Brændevin samt Hørfremel	5	00
Vognsmørelse og Tjære	6	80
Bedækningspenge	24	00
Dyrlægehonorar	37	50
Forsikring af Heste og Kreaturer	201	75
Medikamenter	2	80
Hestebeslag	155	55
Reparationer af Vogne og Avlsredskaber m.v.	381	00
do. af Seletøj	52	95
Regndækkener	21	50
Grintøjler, Reb m.v.	19	05
Bespisningskontoen for Madaffald	1383	01
R.P. Nordmand m.fl. for Arbejde ved Avlsvæsenet	1500	00
Røgterens Løn ..... 1100 Kr. 00 Øre		
do. Bolig og Brændsel ..... 300 " 00 "	1400	00
Avlskarlens Løn ..... 1100 Kr. 00 Ø.		
do. Bolig og Brændsel ..... 300 " 00 "		
do. Uniform ..... 63 " 00	1463	00
Af Patienter udført Markarbejde for	476	90
Strøelse til Heste og Kreaturer (25 kg. pr. Dag).....	285	00
Værdien af Beholdningerne 1/4 1913	2242	20
do. " Aarets Avl	3707	35
Ialt:	30.959	16
Herfra drages:		
Beholdning den 31 ^{de} Marts 1914:		
3.450 kg. Havre a 12 Øre ..... 414 Kr. 00 Øre		
1500 " Byg a 14 " ..... 210 " 00 "		
Overføres 624 Kr. 00 Øre	30.959	16

Udgift

Kr.   Øre

Overført.....	624 Kr.00 Ø	30.959	16
3600 kg. Hø a 6 Øre	216 " 00 "		
695 hl. Rør a 50 "	347 " 50 "		
14 " Gulersødder a 70 Øre	9 " 80 "		
900 kg. Kager a 14 Øre	126 " 00 "		
10 Læs Havrehalm a 90 Lp. a 40 Øre	360 " 00 "		
	<u>1683 Kr.30 Ø</u>		
<u>Kørsler</u> udført med Avlshestene, men ikke vedrørende Avlsvæsenet :			
Isning, Skærver, Ral, Grus, Sand os.v.			
Kapitaliseret til	400 Kr.00 Ø		
<u>Reparationer af Seletsj og Vogne, i Brug</u>			
hos Kusk, Post og Gartner	149 " 50 "		
<u>Gødning til Haven</u>			
Kapitaliseret til	200 " 00 "	2.432	80
	<u>Endelig Udgift:</u>	<u>28.526</u>	<u>36</u>

Rekapitulation.

Indtægt	32.007 Kr. 67 Øre
Udgift	28.526 " 36 "
	<u>Overskud ..... 3.481 Kr. 31 Øre</u>

Paa Spørgeskemaet vedrørende Landbruget var der opgivet et Overskud af o. 4.000 Kr., men da man heri havde medtaget en Indtægt for solgt Udhugst m.v., stor 696 Kr., som egentlig ikke vedrører Landbruget, er denne Indtægt ikke opført i nærværende Regnskab, og Overskudet bliver da dette Beløb mindre.

104-080

København, den 16. Maj 1916.

Til

Kommissionen af 1. Marts 1915.

Det Udvalg, som Kommissionen den 12. Oktober f. A. nedsatte til Behandling af Spørgsmaal vedrørende Økonomien paa Statens Sindssygehospitaller, har nu tilvejebragt de i de vedlagte Bilag indeholdte Oplysninger om den Maade, hvorpaa den til Sindssygehospitallerne ved Aarhus, ved Vordingborg og i Middelfart hørende Jord drives, og derefter underkastet Spørgsmaalet om, hvorledes denne Jord rettest bør udnyttes, en nærmere Overvejelse. Som Resultat af disse Overvejelser skal Udvalget anbefale, at Kommissionen aflever følgende Indstilling til Justitsministeriet.

Saa længe der har eksisteret egentlige Sindssygehospitaller, har det været det sædvanlige, at man har knyttet et Landbrug under den ene eller den anden Form til Hospitallerne. Ved en Del Hospitaller, saaledes det bekendte Alt Scherbitz i Tyskland og ~~Sot. Hans Hospital her i Landet~~, er dette faldet ganske naturligt, idet Hospitalet er grundlagt paa en tidligere bestaaende Landejendom, og dets Bygninger er vokset op om Avlsgaarden som Kærne. Det har da ligget nær at benytte de arbejdsføre Patienter til Medhjælp i Landbrugets Arbejde, og man har saavel paa denne Art af Hospitaller som paa de talrige andre Hospitaller, hvortil man efter deres Mønster har knyttet et Landbrug, gjort den Erfaring, at Landbrugsarbejde giver en sund og gavnlig Beskæftigelse til mange af Patienterne. Da det naturligvis er de mere rolige og paalidelige Patienter, der bliver beskæftigede ved Landbruget, er man imidlertid paa de moderne udenlandske Hospitaller gaaet et Skridt videre og har samlet saadanne Patienter i sær-

lige Landbrugskolonier paa den til Landbrug benyttede Jord, hvor de kan leve under langt mindre anstaltslignende Forhold end i de egentlige Hospitalsbygninger, og hvor der kan gives Tilsynet lempeligere Former end i disse.

I et stærkt landbrugsdrivende Land som Danmark er det en Selvfølge, at der har været megen Anledning til at beskæftige sindssyge Patienter ved Landbrug, hvor Muligheden derfor har været til Stede. Der findes ved Statens Sindssygehospitaller ved Aarhus, ved Vordingborg og i Middelfart Jordarealer under landbrugsmæssig Dyrkning, hvor de Patienter, der har haft deres Erhverv ved Landbruget, før de kom paa Hospitalet, kan beskæftiges. Derimod findes der ingen Landbrugskolonier ved de danske Sindssygehospitaller, og de dervedværende Jordtilliggende er heller ikke ved noget af Hospitallerne stort nok til, at der kunde blive Spørgsmaal om at etablere saadanne Kolonier der. Der er imidlertid ogsaa en anden Form for moderne Sindssygepleje, der i de senere Aar har vundet betydelig Udbredelse her i Landet, og som har gjort, at der ^{hvorfor ikke herover} ~~er~~ er Trang til Indretning af Landbrugskolonier, nemlig Familiepleje. De Patienter, der fortrinsvis vil have Gavn af at blive anvendt til Landbrugsarbejde, hører naturlig til dem, der lettest vil kunne anvendes i Familiepleje, og denne Behandlingsforms Udvikling her i Landet har derfor naturlig ført til, at der paa Hospitalet ved Aarhus, hvor Familiepleje er stærkt benyttet, kun mere undtagelsesvis vil findes Patienter, der egner sig til at beskæftiges ved egentligt Landbrugsarbejde, og at der paa Hospitalet i Middelfart i ethvert Fald vil findes færre af den Slags Patienter end Tilfældet tidligere har været.

Naar nu Spørgsmaalet om at drive Statens Sindssygehospitaller saa økonomisk, som Hensynet til en lægeligt forsvarlig Behandling af Patienterne tillader, er rejst, og der bliver Tale om ogsaa at inddrage den Maade, hvorpaa Hospitalernes Jordtilliggende drives, under denne Undersøgelse, vil det af det foran udviklede følge, at Tanken om en ændret Udnyttelse af disse Arealer i ethvert Fald ikke kan mødes med en ubetinget Protest ud fra det Synspunkt, at det er en uafviselig Betingelse for et moderne drevet Hospital at

have et landbrugsmæssigt drevet Jordtilliggende til Raadighed. Har noget saadant en Gang ubetinget maattet kræves, kan der nu i det mindste kun være Tale om at anse Tilstedeværelsen af saadanne Arealer for et større eller mindre Gode, som det ikke er udelukket at veje mod andre Fordele, som man maaske kunde tænke sig at opnaa ved at benytte Arealerne paa en anden Maade.

Forholdet er nu ved alle de 3 nævnte Hospitaler det, at de anvender største Delen af deres Jordtilliggende som Landbrug. At opnaa et klart Billede af, hvorledes disse Landbrug betaler sig, er ikke let, da der ikke paa noget af Hospitalerne føres et egentligt Avlsregnskab, og de Regnskaber, der føres, aldeles ikke er anlagt paa at give Oplysning om det, der maa kræves af et i landbrugsmæssig Henseende tilfredsstillende Regnskab. Imidlertid har det vist sig, at alle 3 Landbrug giver endda ret betydelige Underskud. Det skal særlig bemærkes, at det for Hospitalet ved Aarhus' Vedkommende har vist sig, at de 12,69 ha af Hospitalets Jordtilliggende, der er under landbrugsmæssig Dyrkning, i Finansaaret 1913/14 gav et Underskud af c. 8.000 Kr., naar man lægger de Priser, der er betalt for Madaffald i Viborg og Middelfart, til Grund, selv om man ikke regner med nogen Forrentning af Værdien af Jord, Bygninger, Besætning og Redskaber m. m., og endskønt Værdien af det af Hospitalets Patienter udførte Arbejde i Landbruget kun var ført til Udgift med 10 Øre pr. Arbejdsdag paa egen Forplejning, medens den virkelige Værdi maa være langt større. Og saa er det nævnte Finansaar endda et af de Aar, hvor Regnskabet for Hospitalets Landbrug har stillet sig gunstigst.

Men den Fordel, som Hospitalerne har af deres Landbrug, synes efter det foran udviklede ikke at være saa betydelig, at det kan forsvares af Hensyn til den at paabyrde Statskassen en saa betydelig aarlig Udgift. Det kan derfor ikke tilraades, at Forholdene forbliver som de er.

Den Forandring, der maa tilraades, kunde da enten bestaa i, at Staten solgte eller bortforpagtede Hospitalernes Jordtilliggende, eller i at man nøjedes med at fordre dem drevne paa en saadan Maade, at der i alt Fald intet Underskud fremkom og om muligt et Overskud.

Da det nu er ubestrideligt, at det er en Fordel for Hospitalerne at have et Jordtilliggende, maa det sidste Alternativ anbefales, saafremt det er muligt, at Jorderne kan blive drevet paa en Maade, hvorved der i højere Grad tages de økonomiske Hensyn end Tilfældet hidtil har været. Det synes ikke utænkeligt, at dette kan lade sig gøre, og man maa derfor tilraade, at Forsøget gøres. Man skal derfor indstille, at det bestemmes, at Hospitalerne forsøgsvis skal beholde deres Jord, men at det tilkendegives hvert enkelt af dem, at hvis det ikke inden en vis Frist f. Eks. 3 Aar tilvejebringer et tilfredsstillende Resultat af Jordens Drift, eller hvis Resultatet senere atter skulde blive utilfredsstillende, vil der blive truffet Bestemmelse om anden Anvendelse af dets Jordtilliggende.

Med Hensyn til, hvad der skal forstås ved et tilfredsstillende Resultat, skal man i Tilslutning til det ovenfor anførte, hvorefter det i nogen Grad kan være berettiget at se bort fra rent økonomiske Hensyn, udtale, at det efter Omstændighederne maa anses for tilfredsstillende, naar Driftsindtægterne kan dække Driftsudgifterne, deri indbefattet Forrentning af de til Anskaffelse af Besætning og Inventar samt til Opførelse af nye Bygninger anvendte Beløb. Derimod bør man ikke ubetinget forlange, at Driften skal kunne forrente Jordens og de derpaa nu opførte Bygningers Værdi.

For at man til enhver Tid kan have tilbørligt Overblik over Forholdene, bør der ved hvert Hospital føres et særskilt Landbrugsregnskab, ligesom Hospitalerne bør foretage aarlige Statusopgørelser. Det vil kunne anbefales Hospitalerne at anvende et Regnskab, der er udgivet af "Det kongelige danske Landhusholdningsselskab". Iøvrigt finder man med Hensyn til Landbrugsregnskabet kun Anledning til at bemærke, at Patienternes Arbejde bør føres til Udgift med den Værdi, det virkelig skønsmæssigt maa antages at have for Landbruget, medens det Beløb af 10 Øre pr. Arbejdsdag, der udbetales Patienterne, og som er en Opmuntring til Arbejde og ikke noget Vedlæg herfor, bør holdes ganske udenfor Landbrugsregnskabet.

En Betingelse for, at Jorden kan give det størst mulige Udbytte, er, at den er tilbørlig afvandet og kalket. For at det kan blive undersøgt, om dette er Tilfældet for Sindssygehospitalernes

*et Forsøg
succes at det
mest muligt
i en Frist
f. Ex 4 Aar
efter at have
indv. Resultat
for hvad der
skal anses
for tilfreds
stillende
Resultat
med Hensyn
til det ovenfor
anførte*

—
—

Vedkommende og for at man i modsat Fald kan faa de Mangler, der forefindes, afhjulpet, skal man anbefale, at der snarest muligt finder en Henvendelse Sted til det danske Hedeselskab, hvori dette anmodes om at undersøge Forholdene, og hvis der maatte forefindes Mangler, udarbejde Planer til Afhjælpning af de paagældende Mangler.

Kvæghold findes nu paa Sindssygehospitalet ved Aarhus og Vordingborg, men det er ingen af Stederne saa stort, at det er i Stand til fuldt ud at forsyne Hospitalet med Mælk, og det giver begge Steder et betydeligt Underskud. Da man maa formene, at der ikke opnaas tilstrækkeligt Vederlag for de Beløb, som disse Kvæghold koster, naar Hospitalerne ikke derved undgaar at maatte købe Mælk, og da man paa ingen Maade kan tilraade, at Kvægbesætningernes Størrelse foreges, maa man anse det for rettest, at man ikke holder Kvæg paa noget af Hospitalerne.

Iøvrigt skal man anbefale, at Hospitalernes Jord i den størst mulige Udstrækning anvendes til Dyrkning af Kartofler og Havesager. Dette vil give det største økonomiske Udbytte, og desuden bevirke, at der kan beskæftiges et større Antal Patienter end nu ved Jordernes Dyrkning.

Under Hensyn til, at Hospitalsforvalterne, der skal lede Hospitalernes Landbrug, savner landbrugsmæssig Uddannelse, skal Udvalget anbefale, at der ialt Fald fra Sindssygehospitalet ved Aarhus og Vordingborg finder en Henvendelse Sted til de provinsielle Landboforeninger med Anmodning om, at deres Konsulenter i Planteavl maa yde Hospitalerne den fornødne faglige Hjælp ved Omdannelsen af Landbruget, og derefter føre aarligt Tilsyn hermed. Forsaavidt angaar Sindssygehospitalet i Middelfart er en saadan Henvendelse maaske overflødig i Betragtning af, at det her drejer sig om et meget lille Landbrug.

Efter disse mere almindelige Bemærkninger om Landbruget paa Hospitalerne og de Former, hvorunder det fremtidigt bør drives, skal man fremsætte nogle Bemærkninger om Landbruget paa de enkelte Hospitaler. Det skal dog her fremhæves, at disse sidste Bemærkninger kun er tænkt som rent vejledende. Direktionerne bør selv i Forbindelse med de ovennævnte Konsulenter bestemme hvilken Maade, Jorden skal

drives paa indenfor de foran angivne almindelige Rammer.

ad Sindssygehospitalet ved Aarhus.

Der findes nu c. 12,5 ha under landbrugsmæssig Drift. Forsaavidt en Del af dette Areal egner sig til Dyrkning af vedvarende Græs, vil det være naturligt af Hensyn til Hospitalets Heste at anvende c. 2,5 ha hertil.

Det øvrige Areal, altsaa c. 10 ha, kan tænkes inddelt i 4 Marker saaledes:

- 1) Kartoffler.
- 2) Havre.
- 3) Rug.
- 4) Kartoffler og (eller) Havesager.

Der findes nu paa Hospitalet en Besætning af c. 50 Svin. Dette Svinehold giver et meget stort Underskud, dels paa Grund af at Hospitalet i Stedet for at købe Grise af en normal Vægt af c. 15 kg. til en Pris af c. 16 - 20 Kr. pr. Stk. køber Grise af en Vægt af c. 30 kg. til en Pris af c. 47 Kr. pr. Stk., dels fordi Svinene udelukkende fodres med Madaffald fra Hospitalet, hvilket Madaffald maa antages at have en Værdi, der langt overstiger Forskellen mellem det Beløb, Hospitalet betaler for Indkøb af Grise, og det Beløb, det opnaar ved Salg af Svin.

Hvis Svineholdet skal kunne betale sig, bør der dels købes Grise af normal Vægt, dels anvendes Korn og Grøntfoder til Fodring foruden Madaffald. Svineholdet maa derfor udvides betydeligt, hvis Hospitalet skal anvende al sit Madaffald til Fodring af sine Svin. Man skal dog anbefale, at der foreløbig ikke finder nogen saadan Udvidelse Sted, navnlig hvis det nødvendiggør Opførelsen af nye Bygninger og de nuværende Kostalde ikke kan omdannes til Svinestalde, men at Hospitalet sælger det Madaffald, det ikke selv har Brug for, og køber det fornødne Korn.

Til Driften af det ovenfor skitserede Landbrug vil der behøves en Forkarl, en Svinerægter, noget Patienthjælp samt eventuelt lidt Daglejehjælp, men paa ingen Maade fast Daglejehjælp som nu.

ad Sindssygehospitalet ved Vordingborg.

I den findes c. 29,7 ha under landbrugsmæssig Drift.

Heraf kunde tænkes henlagt til vedvarende Græs c. 2,7 ha, til Lucerne, til Fodring af Heste og Svin c. 2 ha, medens Resten kunde anvendes i en Marks Drift saaledes:

- 1) Kartofler.
- 2) Frøer, Gulerødder, Kaal og andre Havesager.
- 3) Havre.
- 4) Røefrøavl.
- 5) Hvede.

Med Hensyn til Svineholdet gælder noget lignende som ovenfor anført ad Sindssygehospitalet ved Aarhus: For at udnytte Hospitalets Madaffald til dets fulde Værdi bør der ikke fodres udelukkende med Madaffald, men tillige med Korn og Grøntfoder, og forsaavidt Svineholdet ikke straks udvides i en saadan Grad, at Hospitalet kan finde Anvendelse for al sit Madaffald - og med en større øjeblikkelig Udvidelse maa man ogsaa for dette Hospitals Vedkommende nære Betæneligheder - skal man anbefale, at Hospitalet sælger Madaffald og køber Korn.

Paa Grund af Landbrugets Størrelse bør der formentlig ansættes en Avlsbestyrer, og denne maa kunne lønnes med indtil 1.000 Kr., uden at denne Løn dog skal være obligatorisk, idet Direktionen, hvis den kan faa en dygtig Mand for en billigere Betaling, f. Eks 700 Kr., ikke bør yde ham en højere Løn, ialt Fald ikke som Begyndelsesløn. Den paagældende bør desuden have frit Ophold i 2° Forplejningsklasse.

Til Driften af Landbruget vil der desuden behøves 1 Svinerøgeter, Patienthjælp og Daglejehjælp.

ad Sindssygehospitalet i Middelfart.

Der er kun 6,6 ha under landbrugsmæssig Dyrkning. c. 1,1 ha er Engjord og denne kan benyttes til Græsning for Hospitalets Heste. De øvrige c. 5,5 ha. kan inddeles i 3 Marker:

- 1) Kartofler.
- 2) Havre.
- 3) Kartofler og (eller) Havesager.

Hospitalets Gartner vil kunne drive Jorden med Patienthjælp og undtagelsesvis Daglejehjælp.